

9. SÚD NAD KRISTOM - KRISTUS PRED HERODESOM

(Lukáš 23,8-12)

*

Potom, čo bol Kristus vypočúvaný Kaifášom a Pilátom, odvedli ho ku kráľovi Herodesovi Antipasovi. Herodes sa ho veľa vypytoval, že sa naňho obráti s prosbou o pomoc. Ježiš predtým odpovedal na otázky veľkňazom aj Pilátovi, ale pred kráľom zachovával dôstojné mlčanie. Vrah Jána Krstiteľa a cudzoložník nebol hodný odpovede. Preto nakoniec kráľ Ježiša ponížil, na znamenie posmechu prikázal obliecť mu biele rúcho (podľa Legendy aurea slávnostné šaty) a poslal ho naspäť k Pilátovi. Aj z tohto gesta (bieleho rúcha nevinny) si mohol prokurátor urobiť záver, že Ježiš nie je nebezpečný burič, za akého ho označili veľkňazi. Zo správania Piláta a Antipasa k väzňovi sa dá usúdiť, že medzi nimi vládlo isté napätie. Dobové správy hovoria o Pilátovej krutosti voči Galilejčanom v čase povstania Júdu Galilejského, o zabitých Herodesových vojakoch, na strane druhej o Antipasovej snahe špehovaním a ohováraním poškodiť Piláta v očiach Ríma. Ak však Pilát posielal väzňa židovskému kráľovi, ide o prejav uznania jeho vplyvu v Ríme i v Galilei. Ak Antipas posielal väzňa prokurátorovi, ide o výraz úcty k jeho úradu.

Keďže Krista predviedli do Herodesovho paláca, maliari výjav umiestňovali do kráľovskej siene alebo do veľkých reprezentačných priestorov, často so stĺporadím. Kompozícia sa podobá výsluchu *Krista pred Kaifášom* s postavou Ježiša uprostred. Kristus prichádza z jednej strany v sprievode vojenskej družiny spolu so žalujúcimi Židmi, zatiaľ čo na druhej strane sedí v honosnom kráľovskom kresle s baldachýnom kráľ Herodes Antipas. Vládca Galiley je oblečený v kráľovskom rúchu niekedy s insígniami panovníckej moci, korunou a žezlom. Vedľa neho stoja ľudia z jeho družiny, medzi nimi aj služobník, ktorý priniesol pre väzňa slávnostný šat (taliansky maliar Duccio, 1308-1311). Vojenská družina je rímska a na rozdiel od skupiny, ktorá zajala Krista, nemá facke, lucerny, iba halapartne. Scéna nie je ako samostatný výjav veľmi častá (Albrecht Dürer, drevoryt z cyklu tzv. Malé pašie), obvykle sa vyskytuje ako súčasť *pašiových cyklov* na oltároch neskorej gotiky. Niekedy sú kompozície jednotlivých výsluchov (pred Annášom, Kaifášom, Pilátom a Herodesom) veľmi podobné a ťažko ich odlišiť, nakoľko nejestvovali záväzné pravidlá pre odevy a atribúty postáv.

*

Kráľ Herodes Antipas bol mladším synom Herodesa Veľkého a jeho ženy, Samaritánky Maltaky. Roku 4 zdedil po svojom otcovi galilejské a perejské územia. Galilea sa nachádzala na severe Palestíny, Perea predstavovala oblasť Zajordánska a zodpovedala starozákonnému Gileádu. Išlo o vrchovinu 16km širokú s lesnatým porastom. Medzi Židmi zaujímala rovnaké postavenie ako Judsko a Galilea, s ktorými mala spoločnú hranicu - tok Jordánu. Nový zákon o Perei priamo nehovorí menom, ale často o nej píše ako o krajine za Jordánom (Matúš 19,1).

Herodes Antipas s titulom etnarcha vládol do roku 39, keď bol Rímom zosadený a poslaný do vyhnanstva. Časť územia, ktorému mal vládnuť, bolo strediskom náboženských (mesiášskych) a sociálnych nepokojov. V Galilei okolo roku 6 organizoval vzbury Juda

Galilejský, známy zo Skutkov (5,37), v Perei sa bývalý otrok Herodesa Veľkého, Šimon, vyhlásil za kráľa. Evanjeliá navyše hovoria o nepokoji, ktoré vyvolávali kázne Jána Krstiteľa, syna veľkňaza Zachariáša.

Dobové pramene Antipasa označujú za najschopnejšieho z troch Herodesových synov. Po svojom otcovi zdedil záľubu v staviteľstve. Prestaval galilejské mesto Seforis/ Diocaesareu a za sídelné mesto si roku 22 zvolil Tiberias, ktorú vybuďoval podľa helenistického vzoru so stadiónom, palácom, mestskou radou búle s radou starších a so synagógou, lebo nemal odvahu dostať sa do otvoreného sporu so židovským náboženstvom (preto sa vyhýbal razbe mincí s ľudskými podobizňami). Osudnou sa stala Antipasovi jeho žena Herodias, prvý raz vydatá za Antipasovho nevlastného brata Herodesa Filipa. Aby sa s ňou mohol oženiť, musela sa rozvieť Herodias aj sám Antipas. Bol však ženatý s dcérou nabatejského kráľa Areta IV. (Nabatejci obývali územie na juhovýchod od Palestíny a ich hlavným mestom bola Petra). V evanjeliách sa o Antipasovi hovorí predovšetkým v súvislosti s uväznením a popravou Jána Krstiteľa (Marek 6,14-28). Podľa synoptikov Ján Krstiteľ nový sobáš kráľa odsúdil a tým vzbudil jeho hnev. Herodias manželka prehovorila k poprave Jána Krstiteľa.

Podľa Josepha Flavia (†100) sa Antipas viac bál Jánovho vplyvu na ľudí a nepokojov, ktoré vyvolával. Aj kráľ Aretas sa cítil urazený, že Antipas zavrhol jeho dcéru, a pri prvej príležitosti, ktorá sa naskytla roku 36, vyhlásil bývalému zaťovi vojnu, v ktorej Antipas utrpel ťažkú porážku, ktorú podľa Flavia veľa ľudí vnímalo ako odplatu za zabitie Jána Krstiteľa. Do doby Antipasovej vlády spadá účinkovanie Ježiša Nazaretského v Galilei. V Lukášovi (13,31) označil Ježiš Antipasa za líšku (zradného a zákerného človeka). Podľa dobových správ Antipas kvôli zlému svedomiu najprv pokladal Ježiša za vzkrieseného Jána Krstiteľa.

Keď sa roku 39 dostal k moci cisár Gaius Caligula, obdaroval Agrippu I., brata Herodias, kráľovským titulom. Herodias chcela, aby si aj jej nový manžel vyprosil v Ríme kráľovský titul. Ale Agrippa ohovoril Antipasa pred cisárom, že zhromažďuje zbrane proti Rímu. Cisár Antipasa zosadil a poslal do vyhnanstva do mesta Lugdunum v Galii a Galileu a Pereu pridelil Agrippovi (počas jeho vlády bol roku 44 popravený apoštol Jakub Starší a zatknutý apoštol Peter).

Do vyhnanstva nasledovala manželka aj Herodias napriek tomu, že dostala od cisára ponuku, aby zostala hosťom na jeho dvore v Ríme. Vo vyhnanstve napokon manželka zomrela. Nakoľko v *Galii bolo okrem známeho Lugduna (Lyonu) ešte druhé Lugdunum na severnom svahu Pyrenej blízko španielskych hraníc, mohlo ísť aj o toto druhé Lugdunum. Potom by sa dalo vysvetliť, prečo Joseph Flavius napísal vo svojej Vojne židovskej, že Herodes Antipas bol potrestaný vyhnanstvom do Hispánie.

Názvy: Ježiš pred Pilátom a Herodesom, tal. Cristo dinanzi a Erode, nem. Christus vor Herodes, angl. Christ before Herodes.